

Karel Kříž: Umělé zdražení! Ani Ukrajina, ani covid. Němci se nás nevzdají. Fialu vydírají. 300 miliard pryč. Řešení je

22.06.2022 4:44 | Rozhovor

Z republiky každý rok vysviští na Západ kolem 300 miliard korun na dividendách. A jsou i další kanály. Vnitřní účetnictví, kdy některé součástky ze Západu jsou záměrně předraženy a při kompletaci snižují zdaněný zisk v Česku a přesouvají ho do mateřských zemí nebo daňových rájů. Ekonom Karel Kříž kritizuje i projekt továrny na baterie pro elektromobily. „Budou se ničit Krušné hory kvůli lithiu, z celé Evropy se sem budou svážet různé jedy, ty se změny v autobaterie, které nám sem po letech provozu zase titíž navezou zpět. A my budeme takovou ‚gigafactory‘, matku všech žump, ještě dotovat,“ zlobí se analytik.

Foto: Archiv KK

Popisek: Ing. Karel Kříž, ekonom, předseda představenstva poradenské společnosti VALUE ADDED

reklama

Průměrná mzda v Česku v 1. čtvrtletí letošního roku sice meziročně vzrostla o 7,2 procenta, po započtení inflace však reálně klesla o 3,6 procenta. Jaké jsou podle vás hlavní příčiny nynější obrovské inflační vlny?

Obrovské inflační vlny? Víte, za nějakých posledních 130 let na našem území došlo k celé řadě inflačních vln, které v nějaké podstatné míře znehodnotily peníze. Když dobře počítám, tak jich bylo nejméně šest, tedy šest větších, než zatím ta současná. Průšvih v průměru každých zhruba 25 let... tedy nic převratného. Třeba začátkem devadesátých let 19. století to byl takový průšvih, že se dokonce musely peníze ve starém Rakousku-Uhersku přejmenovat, a místo zlatých se vydávaly nově koruny, aby se zvýšila kredibilita vydávaných bankovek... Ani to ale moc dlouho nevydrželo, rakouská vláda měnu v letech 1914–1918 znehodnotila financováním armády, a po první světové válce, když se monarchie rozpadla, tak ve všech nástupnických zemích se vymýšlel pro měnu název další: šilink, forint, zlotý, dinár... Tedy kromě Československa, kde ministr financí Alois Rašín začátkem roku 1919 rychle provedl ostrou měnovou odstavku a vybudoval tvrdou korunu, čímž ten název vlastně zachránil. V roce 1953 zase komunisti stáhli přebytečné oběživo z trhu, takže všechny úspory nad běžnou spotřebu zcela znehodnotili. V roce 1991, po nezbytné

liberalizaci cen, a to už leckdo přímo pamatuje, poskočila inflace o 52 procent za rok. Bylo to sice nezbytné, aby se na trhu srovnala nabídka s poptávkou, a skončila nedostatková ekonomika, ale kdo měl našetřeno třeba sto tisíc, tak během pár měsíců o třetinu přišel. Ale koruně věřím, že i současné poryvy její image přetrvá. Jestli však bude třeba za pět či osm let existovat euro, to je ve hvězdách. A na jinou – větší – debatu.

S tou obrovskou inflační vlnou jste mě chytil za slovo a vzal to pěkně z gruntu. Jaké jsou tedy hlavní příčiny té nynější inflace?

Obecně jde o nepoměr množství peněz a zboží na trhu. Vychýlení z rovnováhy ve prospěch peněz. Začnu trochu ze široka: Ekonomie je věda o optimálním využití vzácných zdrojů. Míru vzácnosti vyjadřuje cena zboží na trhu. Když je něčeho nedostatek, cena jde vzhůru. Co dělá Evropská unie? Na jedné straně valí na trh nekryté peníze, na straně druhé vytváří různé politické restriktce, které omezují nabídku toho či onoho. Její „Green Deal“ – schválený Bruslem loni v létě – takovou vzácnost různých komodit systematicky stupňuje, aby jejich spotřebu politicky potlačil. Není to zdaleka jen tzv. uhlíková daň. Všechno možné potlačování levných fosilních paliv, třeba prostřednictvím bankovnictví. Co přitom je oxid uhličitý? Bezbarvý, čistý plyn, který smyslově ani nevnímáme, a pro rostliny je nezbytný a životadárný. V atmosféře je ho sotva 0,04 %, slovy čtyři setiny procenta, a snad nikdy v historii planety Země, kromě posledních sto let, ho ve vzduchu nebylo méně. Kdyby se rostliny uměly nahlas dusit nedostatkem CO₂, jako my nedostatkem kyslíku ve velehorách, byla by to úplná zabijačka. Klimatičtí alarmisté a propagátoři globálního oteplování ale tvrdí, že nás, kteří většinu roku žijeme v chladu, mrazu a ve tmě, CO₂ ohrožuje. Dokud budou tito rychlokvašení fanatici – kterých jsou mezinárodní nevolené organizace plné – mít moc, tak budeme těžce krváčet.

Green Deal je významným faktorem rostoucí inflace, ale co covid, s nímž se celý svět předchozí dva roky tolik potýkal?

Covid určitě k inflační vlně přispěl, protože různé uzávěry snižovaly produkci, přičemž ekonomiky byly živeny penězi zrychleným tempem. Ale přispěl víceméně jednorázově a méně než permanentní bruselský Green Deal. To si troufám tvrdit proto, že největší deficity veřejných financí z bohatých zemí měly v letech 2020 a 2021 USA a Velká Británie, v obou případech kolem 15 procent vůči hrubému domácímu produktu (HDP). U nás to byla sotva polovina. Tedy polovina z podstatně menšího HDP na hlavu. Kdybych měl ty covidové „helikoptérové“ peníze přepočíst běžným kurzem, tak u nás v těchto letech stát udělal sekuru 800 miliard korun a ve výše zmíněných dvou zemích by to bylo v přepočtu na stejné obyvatelstvo přes 3 000 miliard korun. Takže zrovna tohle asi teď hlavní problém nebude, zvláště když míra inflace v USA i Británii je nyní kolem 9 procent oproti našim šestnácti. A i míra kumulovaného českého zadlužení je rovněž mnohem nižší, než v těchto dvou státech. Třeba vláda USA dluží 110 procent svého ročního HDP, Česko sotva 40 procent. A v přepočtu na hlavu je to v Česku 250 tisíc korun a v USA v korunách skoro dva miliony!

Vysokou inflaci v Česku svaluje Fialova vláda na válku na Ukrajině. Konkrétně ministr financí Zbyněk Stanjura dva měsíce po jejím vypuknutí prohlásil: „Kdyby Putin nevedl válku, jsem si jistý, že bychom původní rozpočet dodrželi. Teď ale očekáváme největší inflaci za 25 let.“ Lze přijmout tvrzení, že inflaci vyhnala tak nahoru až válka?

Ceny energií na světovém trhu byly vyšší než teď už koncem loňského roku. Pokud je známo, Rusové dodávají ropu, plyn a uhlí každému, kdo zaplatí, a to levněji, než je ve světě obvyklé. Dokonce vyvázejí plyn i na Ukrajinu! Takže se střílíme do vlastní nohy sami, protože sankcemi vytváříme sami pro sebe nejistotu do budoucnosti. Živná půda pro spekulace. Čtyřicet zemí světa s nábožným zanícením vyhláší sankce – třicet devět zemí skáče, jak USA píská – a dalších 160 zemí světa žádné sankce neřeší. Rus se mlátí s Ukrajincem už osm let a Čech to má teď zaplatit. My jako Česko jsme v tom celém morálním kýči nejhloupější. Řada zemí – třeba Maďarsko a Německo – kupuje ruský plyn na dlouhodobé kontrakty, za ceny z doby před jedním a více roky, zatímco my pak kupujeme 5x dražší plyn od Němců na aktuálním – spotovém – trhu. Něco tedy vydělají na naší hlouposti Rusové, hodně vydělají Němci a platíme to my. A šroubujeme vlastní inflaci. Ukrajinská válka – jakkoli je hnusná – má zatím obecně na ceny spíš malý vliv, s výjimkou

některých zemědělských produktů. Ukrajinské obilí chybí a tlačí cenu pšenice nahoru. Kdybych to měl sečíst, tak první – a dlouhodobý – inflační faktor je šílený Green Deal. A to jsme teprve na začátku. Bude hůř. Druhý – ale snad přechodný a podstatně menší – faktor je covid. A nejslabší faktor je zatím válka.

Je možné odhadnout, jak dlouho bude tato inflační vlna trvat?

Zkuste odhadnout sám. Rozpadne se tažení Green Deal? A za jak dlouho? Skončí covidismus a jeho deficitní financování a narušení světových dodavatelských řetězců? A kdy skončí? A jak se vyvine a kdy skončí válka, když NATO, Rusové i Ukrajinci, tedy všechny zainteresované síly, chtějí zbrojit a válčit jako pomínutí? Kdy válka skončí? A až skončí, obnoví se obchod s Ruskem? A je tady ještě jeden přelomový faktor: Dosud všichni „outsourcovali“, tedy vyráběli v jihovýchodní Asii a zlevňovali tak své zboží. To trvalo čtyřicet let. Dnes jihovýchodní Asie natolik zbohatla, že ceny jejich subdodávek i hotových výrobků hodně rostou nahoru. Ten proces se zkrátka otočil a nezastaví se. Globalizace byl faktor, který snižoval ceny a zvyšoval zisky západních firem, zároveň zlepšoval technickou úroveň asijské výroby. Teď je ale globalizace proinflační faktor par excellence. A nepůjde to jen tak zlomit. Amerika by si mohla vyrábět třeba mobily Apple doma, ale za kolik? Padesát tisíc za kus? A měla by vůbec dost schopných a pečlivých dělníků a techniků na takovou výrobu? Za čínské platy určitě ne. Ani za několikanásobek těchto platů ne. Z toho všeho vyvozují, že inflační vlna bude trvat léta, možná deset let, i více, a na inflaci mezi 5 a 15 procenty si celý Západ bude muset zvyknout. Do té doby, než výše zmíněné inflační faktory zmizí. A ty faktory jsou hlavně politické, ideologické, zelené a neomarxistické.

Jaký k tomu zdražování mají zelení neomarxisté myšlenkový aparát?

Začali ekonomiku regulovat jako komunisté. Z ceny se stává POLITICKÝ NÁSTROJ dosahování ideových cílů, a nikoli OBJEKTIVNÍ PARAMETR k vyjádření míry vzácnosti, který pak má přímé dopady na chování a rozhodování jednotlivců, firem a států. Výsledkem je umělými cenami podporovaná preference třeba elektroaut nebo tzv. obnovitelných zdrojů – mělo by se říkat „občasných a drahých zdrojů“ – a desítek dalších dětinských blbin, a nikoli proces, který jednoduše zajistí, aby se zboží a lidé dostali co nejlevněji z bodu A do bodu B, nebo aby si normálně zatopili a osprchovali se teplou vodou, a to samozřejmě nikoli ve tmě. Důsledkem umělých cen je úpadek vypovídací schopnosti ekonomického kalkulu a úpadek efektivnosti hospodářství. Společnost, firmy i jednotlivci investují suboptimálně, skrze neobjektivní ceny takzvaně naslepo, čehož důsledkem nutně je růst cen, pokles reálných mezd a pokles životní úrovně. Jsme teprve na začátku protiuhlíkového běsnění, a pokud se tomu lidé rozhodně nepostaví, neklesnou reálné mzdy o několik málo procent, nýbrž do deseti let třeba o polovinu.

Když jsme teprve na začátku protiuhlíkového běsnění, nešlo by ještě nějak zastavit?

Dokud máme demokracii, můžeme blázně na politických pozicích vyměnit. Takže: Držme se demokracie. Jenže v EU žádná demokracie není. Nevolení lidé, nahuštění aktivističtí úředníci s extrémními názory, si tam dělají, co chtějí a z vlastní vůle za to pobírají nezdaněné peníze. Zima jim nehrozí. Pokud někdo namítne, že existuje volený evropský parlament, víme, jak taková volba vypadá. Účastní se jí v atomizovaných zemích skupiny lidí, o jejichž záměrech zpravidla voliči nic netuší. Žádný skutečný evropský politický národ, žádná skutečná celoevropská kampaň, debata, v níž by každý dobře věděl, o co běží, kdo co prosazuje a s jakými důsledky, neexistuje. Demokratický deficit EU není chiméra, nýbrž realita, která umožňuje úzké, fanatické, naduté, primitivní a aktivistické a levičácké menšině ožebračit životy velké většiny ostatních.

V Bruselu však začínají – sice pozdě, ale přece – propočítávat budoucí ekonomické dopady Green Dealu. Může Green Deal jako jeden z hlavních důvodů inflace doznat takových úprav, které by jeho dopad na ceny energií výrazně snížily? A copak se po zahájení války na Ukrajině neozývalo z vícero stran, že Green Deal je mrtev?

Myslím, že mezi Bruselem a jednotlivými vládami se schyluje k velké politické rvačce o všechno. Brusel se nezmění, stojí mimo demokracii. Ale jednotlivé vlády jsou závislé na názorech obyvatelstva, a pokud se neposunou k racionálním rozhodnutím, obyvatelstvo je vyměnění. Ten proces je v pohybu. A bude v různých volbách po Evropě akcelarovat. Vznikne politický blok, který

Evropu otočí, anebo se celá Evropská unie rozpadne. To druhé se mi teď zdá pravděpodobnější, i když se to asi neobejde bez příšerného konfliktu. Německo se svého vlivu na celý kontinent jen tak nevzdá. Odchod Británie z EU byl proti tomu dětská hra.

Před pár lety jste řekl pro Týdeník Echo, že jsme největším krmelcem Evropy, protože tady západní investoři vytěží levnou pracovní sílu a zisky odvezou domů. Vzpomněl jsem si na to v souvislosti se dvěma často zmiňovanými skutečnostmi. Jednak tou, že v tuzemsku vyrábíme elektřinu za přívětivou cenu, ale pak ji prodáváme za výrazně vyšší cenu z unijní burzy s elektřinou v Lipsku. A druhá je ta, že kupujeme ruský zemní plyn z Německa, které nám ho přeprodává několikanásobně draž, než ho pořizuje v Rusku. Jsme krmelcem Německa? Nebo se naše pozice vůči Německu dá nazvat ještě jinak?

Na číslech se dá prokázat, že Česko je nejvýnosnějším krmelcem pro staré země Evropské unie. Vzhledem k vytvořenému HDP odsud proudí největší objem peněz ze všech nových zemí EU. V průměru ročně platíme do EU asi 40 miliard korun a dostáváme ze společného rozpočtu miliard devadesát. Zisk by tedy měl být na naší straně, byť se z něj často stavějí blbosti. Jenže z republiky každý rok vysvítí na Západ kolem 300 miliard korun na dividendách. A jsou i další kanály, nejen ty, které jste zmínil. Vnitrofiremní účetnictví, kdy některé součástky ze Západu jsou záměrně předražené a při kompletaci snižují zdaněný zisk v Česku a přesouvají ho do mateřských zemí nebo daňových rájů. Běžně se píše, že největší firmy si vynucují daňové prázdny a další dotace, teď se například hovoří o výstavbě obří továrny na baterie. A česká vláda je zase pod tlakem tradičních vyděračů.

Nad projektem továrny na baterie pro elektromobily, takzvané Gigafactory, tedy není důvod jásat?

Budou se ničit Krušné hory kvůli lithiu, z celé Evropy se sem budou svážet různé jedy, ty se změní v autobaterie, které nám sem po letech provozu zase titíž navezou zpět. A my budeme takovou „gigafactory“, matku všech žump, ještě dotovat... A dále: Technologické firmy typu Facebook, Google tady skoro žádné daně neplatí a o mnoho lepší to není ani u fastfoodových a jiných řetězců. Cest je mnoho a Česká republika se dá „dojit“ všemi způsoby a velmi pohodlně. Teď třeba centrální banka rozprodává naše devizové rezervy. Před pár lety si je kvůli své ideji oslabování koruny pořídila za 27 a více korun za euro, nyní je prodává za 24,70. Ztráty ČNB jsou při těch objemech obrovské. S tím souvisejí i úločky takto vzniklých korun v ČNB. Banky typu České spořitelny, Komerční banky a ČSOB, všechny pod zahraniční kontrolou, nyní při vysokých úrokových sazbách inkasují od České národní banky desítky miliard korun. Každé čtvrtletí! Kapitál se z republiky valí ven hadicemi a politikům je to jedno. Radši o tom před voliči nemluvit, nic neřešit a chodit po party s bankéři, kteří se nám pak tiše smějí za zády. Hloupý stát to Česko. I tímto se lišíme třeba od Polska anebo Maďarska, kde by politikům a bankéřům tyto operace neprošly. U nás to jde, protože národ drží, vládne se tu dobře, a už od starého Rakouska, od Protektorátu a sovětské okupace jsou lidé na poddajnou a kolaborantskou vládu zvyklí.

Ještě se přece jen vrátím k té otázce na elektřinu a burzu v Lipsku. Bývalý šéf energetického gigantu ČEZ a někdejší vládní zmocněnec pro jadernou energetiku Jaroslav Míl v České televizi prohlásil, že by se český stát měl v prodeji elektřiny spoléhat sám na sebe, a nikoli na evropský trh. Je prý absurdní, aby se ceny pro české spotřebitele odvíjely od „pseudotrhu na burze v Lipsku a aby za to lidé platili extrémní peníze“. Co tedy může být za praxí, že české domácnosti a podniky platí za elektřinu vyrobenou na českém území českými firmami ceny, které se tvoří v zahraničí a začínají se blížit padesátinásobku výrobní ceny?

Pan Míl zde nemá správný odhad. Za prvé, vlastně všechny ceny vznikají mimo Českou republiku. Jsme součástí světového trhu a nemůžeme mít domácí ceny surovin, energií, aut, pšenice nebo televizorů a mobilů. To neexistuje. Snad částečně v severní Koreji. Cena se dá nějak ovlivnit mírou zdanění, případně oslabením kurzu koruny, to ale má vždycky strašně složité souvislosti a důsledky. Navíc případ ČEZ je systémově ojedinělý. ČEZ totiž je v českých, dokonce vládních, rukou a další velké domácí elektrárenské firmy – Tykačova Sev-en energy nebo Křetínského EPH – má pod kontrolou český kapitál rovněž. Tedy elektřina je svým způsobem naše ropa, zlatý důl, a

proč ji neprodávat za evropské ceny? Možná polovina veškeré spotřeby elektřiny v Česku je v rukou zahraničních podniků. Proč je takto dotovat? Jiná věc je ale míra zdanění zisku. V USA, v Británii nebo v Rusku třeba petrolejářské společnosti mají vysoké sektorové daně a musejí značně přispívat svému státu, v němž podnikají. Stát pak může třeba snížit daně na energie. V USA nebo v Rusku se vůbec neplatí spotřební daň z nafty a benzínu, to je ten důsledek, u nás na každém litru u pumpy zaplatíme státu dvacetikorunu. Když tedy máme tak silnou a ziskovou energetiku, mohl by obdobně český stát doma úplně zrušit zdanění elektřiny. A pomoci rodinám i průmyslu. A ještě by zbylo na přímou sociální politiku, třeba zvýšení důchodů nebo příspěvků na děti. Totéž platí i pro zmíněné velké banky. „Dojí“ z ČNB desítky miliard na vysokých sazbách ČNB a bez práce? Tak sektorovou daň na ně. Mimochodem v Rakousku ji Erste platí, u nás ne. V Británii banky rovněž musí platit zvýšenou sektorovou bankovní daň. Pokud se to západním majitelům nebude líbit, a to nebude, tak ať tedy táhnou a prodají je. To samozřejmě neudělají. A kdyby ano, bude novým vlastníkem ten, kdo se s mírou zisku – menší než astronomickou – rád srovná.